

Publicerad i tidningen Nyckelharpan, nummer fyra, 2013.

Tidlöst i morgonlandet

Om Nyckelharpan i Japans veckoslutskurs i Tokyo, den första till fjärde november, med två nyckelharpopedagoger kallade från Sverige: Leif Alpsjö och Thor Pleijel, den senare här som skribent.

Ständigt närvarande och inbakat i begreppet folkmusik finns Mötet människor emellan. Mötet med stort M. Musiken tycks komma till i kontakten mellan musiker, åhörare och dansare, eller åtminstone med syftet att vidare förädlas och prövas i ett sådant forum. Den här förädlingen sker genom att utövarna påverkar varandra.

I undervisningen påverkas mina elever av mig som pedagog, då jag som traditionsbärare försöker förmedla min relation till och kunskaper om musiken. Det helt väsentliga i den här situationen är att påverkan är ömsesidig. När jag undervisar tar jag samtidigt intryck och inspireras av deltagarna.

Mitt förarbete som lärare innebär dessutom att musiken jag spelar får genomgå behandling och paketering för att kunna användas på ett bra sätt i undervisningen. Jag behöver veta vad jag håller på med och anpassar därmed min musik till ett sammanhang där den får stötas och blötas i mötet mellan människor. Och nötas, då deltagarna och jag flitigt repeterar fras efter fras, repris efter repris.

När jag har lärt ut en låt känner jag den bättre än någonsin.

Alla de här aspekterna tycker jag gör musiken levande. Eftersom det inte är jag som lärare som ensam står för skapandet av musiken äger jag den inte. Ursprunget till många av låtarna jag spelar med eleverna har vi spelmän sedan generationer tillbaka glömt bort. I stället för att äga låtarna har vi dem till låns, och lånar ut, ja, det gör traditionen.

Under veckoslutskursen i Tokyo var det just en gemensam förädling och ett upprätthållande av ett kulturarv vi höll på med, och till vår hjälp hade Leif och jag ett obotligt entusiastiskt elevunderlag, oklanderig organisation, drivna dansare och nyfikna åhörare. Tillsammans kunde vi skapa ett oerhört kulturfrämjande klimat.

Vi arbetade främst med den uppländska och nyckelharpoburna folkmusiken under kursen, med spridda tematiska nedslag i ämnen som spel av schottis, musikens funktion, stämmospel och Byss-Calle/Wesslén.

Genomgripande för undervisningen var kroppens välmående och därmed hållbart musikutövande. Själva spelet varvades alltså med mängder av kroppsövningar. Några av deltagarna hade inte spelat längre än ett par månader, och det är viktigt att inga skadliga ovanor lärs in.

Även musikens nära koppling till dans präglade vår undervisning. I och med att vi fick möjlighet att avsluta kursen med flera timmars dansutläring och dans till spellista tycker jag att vi kunde manifistera vårt budskap om musikens viktiga funktion som dansmusik. Det är väsentligt att kunna presentera musik och dans tillsammans, fullt ut genom praktik.

För att spela behöver man ett instrument, och ska det låta bra måste instrumentet skötas på lämpligt sätt. Under kursen kunde Leif hjälpa många tacksamma deltagare med deras frågor och kontrollera att deras instrument var funktionsdugliga.

Tre år efter att jag själv började Esbjörn Hogmarks byggkurs, och åtta harpor senare, kunde jag omsätta mina kunskaper i en presentation av hur en nyckelharpa blir till, tala om vanliga problem med instrumentet och tillsammans med kursdeltarna ta isär och reparera en lek. Det senare var en upplevelse utöver det vanliga för deltagarna, att dömma av alla de överraskade och ivriga utropen under arbetets gång.

Även stämningen av instrumentet, hållning och instrumentets historia, var sådant som det lades

särskild vikt vid.

Skillnaden i ålder mellan Leif och mig gjorde att vi kunde täcka in den lika stora skillnaden på åldern av kursdeltagarna.

Mitt sammanlagt drygt två veckor långa äventyr i Japan avslutades med en konsert tillsammans med Leif på Sveriges ambassad. Leif och jag spelade omväxlande tillsammans och enskilt, med ett femtontal harpor dekorativt uppställda på stolar i bakgrunden. Konserten avslutades då dessa harpor i händerna på sina ägare stämde in i allspel.

Att Leif och jag, trots vår olika ålder, skilda erfarenheter och utan att tidigare ha spelat ihop i någon nämnvärd utsträckning, ändå på ett självklart sätt kunde mötas i musiken och uppträda tillsammans, var för mig ännu ett bevis på hur mötesfrämjande folkmusiken kan vara. Och tidlös.

Thor Pleijel

Pedagog och instrumenttillverkare